

Καί σ' τὸ χωράφι ὁ λιχνιστής, πού ὁ ἥλιος, καθὼς ξαμώνει,
τ' αὐροπαιχνίδισ' ἄχρεα, δροσόφρανα, χρυσώνει,
τὴ λιχνιστήρα παραιτάει μέσ' σ' τὸ σωρὸ χωμένη,
καί μπρὸς σ' τὸ λιόχρυσο χορὸ ξεχνιέται καὶ ἀπομένει.

Μυτιλήνη

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΣ

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΓΗ

(Στὸν κ. Γαβριηλίδη)

Οἱ Ἕλληνες φυσικά εἶναι φιλελευτερώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους Βαλκανικοὺς λαούς· τὸ ἀθάνατο «τοῦ Ἑλλήνος ὁ τράχηλος ζυγὸ δὲν ὑποφέρει....» εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Ἀνὴρ ὑποφέρει ζυγὸ Ἑθνικὸ ἢ Κοινωνικόν. Κι αὐτὸ εἶναι πού ἔδωσε τίς ὥς τώρα ἐπιτυχίες τῆς Φυλῆς.

Σὰν φιλελεύτερος πού εἶναι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει τὴν καθαρὴ δουλική ζωὴ τοῦ **Κολλίλου** πού εἶναι σκλάβος σ' τὰ χέρια τοῦ **Τσιφλικά**, εἴτε Τούρκος, εἴτε Ἕλληνας, εἴτε Βούλγαρος, εἴτε Τολστόης εἶναι ἀκόμα αὐτοὶ σὲ ἀνθρωπισμὸ καὶ εὐγένεια. Ἐξ ἄλλου εἶναι πνευματώδης, εὐκίνητος, ἀνήσυχος καὶ προτιμᾷ ἐπομένως τὴν ἀνεξάρτητὴ ἐπιχειρηματικότητα, παρὰ τὴ χαμάλικὴ ζωὴ καὶ ἀπάνθρωπὴ τοῦ γεωργοῦ μορτίτη.

Τί συνέβη λοιπόν ;

Ἐμείναι σ' τὰ ψηλῶματα ἢ σ' τὰ κέντρα ἢ τράβηξε σ' τὴν ξενιτιά. Ἐγίνε μπακάλης σ' τὸ χωριό, ἔμπορος σ' τὴν πολιτεία, μεσίτης γεωργικῶν προϊόντων, καπνεργάτης, ἡμερομίσθιος τεχνίτης ὁποσδήποτε, ἔχει ὅμως δούλος τὸ ἀφέντη.

Καὶ ἡ γῆ ; (πρόκειται γιὰ τὴ Μακεδονία πάντοτε), ἡ γῆ ἔμεινε γιὰ τοὺς κατώτερους πνευματικῶς, σὲ κείνους πού ἔχουν πιότερη δουλοφροσύνη καὶ ὑπομονὴ καὶ ἀντοχὴ σὲ τέτοια ζωὴ.

Τέτοιοι εἶναι οἱ Βούλγαροι. Σὲ κατώτερο πνευματικὸ ὕψος, σὲ ἀνθρωπισμὸ μόνις υπερκτηνώδη, μὲ ὀργανισμὸ χοντροειδῆ, ζωώδη. Κατέβηκαν σιγά-σιγά στοὺς κάμπους· ἡ ζωὴ τοῦ καλαμποκιοῦ καὶ κρομμυδιοῦ μόνον, εἴταν ἀνεκτὴ σ' αὐτούς, ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἀγάδων καὶ Μπέδων ἔδωκε χτυποῦσε τὰνὺ-παρκα φιλελεύτερα νεύρα τους. Τὰ σκοτάδια τῆς καλύβας δὲν ἦσαν πηχτότερα ἀπ' τὰ σκοτάδια τῆς διανόησής τους.

Καί, ἐνῶ ἀραίωνε ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, ὁ Σλαβικὸς αὐξάνει.

Ὅπως διόλου διαφορετικὰ ἰδανικὰ ὁρμοῦσαν τίς δύο φυλές—ἀντίπαλες, νὰ ποῦμε, σ' τὰ Μακεδονικὰ χῶματα τὰ πλουτοφόρα—οἱ Ἕλληνες νὰ τὰ κατὰ-χτήσουν μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἐμπόριο, οἱ Βούλγα-

ροι μὲ τὴ γεωργία. Οἱ πρῶτοι ἀγαποῦσαν τὸν τόπο γιὰ τὸς εἴτανε παρακαταθήκη ἱερῇ καὶ πανάρχαιῃ, οἱ δεῦτεροι γιὰ τὴ ἀπ' τὴ Μακεδονικὴ γῆ ἐπλούτιζαν. Κ' ἐνῶ σ' τίς πόλεις οἱ πρῶτοι εἰντούσαν πανίσχυροι, σ' τὰ χωριά καὶ μάλιστα τὰ σκλαδοχώρια — τσιφλίκια — οἱ δεῦτεροι ἐπικρατοῦσαν ἀριθμητικῶς. Οἱ πλούσιοι, οἱ γραμματισμένοι, οἱ ἔμποροι, οἱ τεχνίτες, οἱ ξεχωριστοὶ γενικῶς εἰντούσαν Ἕλληνες· τὸ **πλήθος**, σ' τὰ χωριά, ἀρχίσανε νὰ γίνονται οἱ Βουλγάροι. Ὑπερτεροῦσαν σὲ πλῆθος.

Κατώρθωσαν λοιπὸν μὲ τέτοια δράση καὶ μὲ ἄλλα **τεχνητὰ** καὶ **φυσικά** τους, νὰ γίνουν ἰδιοχτήτες γῆς.

Τὰ φυσικά τους μέσα εἰντούσαν κ' εἶναι ἡ παντοεινὴ σκέψη καὶ ἀφοσίωση πού ἔχουν νὰ γίνουν ἰδιοχτήτες. Ὡς τὰ 18 χρόνια ὁ Βούλγαρος δουλεύει τ' ἀλλότρι· σ' τὰ 18-20 παντρεύεται, παίρνει μιὰ βουλγάρα 25 χρονῶν, κάνει μαζί της 2-3 παιδιὰ καὶ φεύγει γιὰ τὴν Ἀμερικὴ, ἀφίνοντας τὴ γυναῖκα σ' τὸ πατρικὸ σπίτι, πού δουλεύει γιὰ δύο ἄντρες, καὶ παίρνοντας μόνον μαζί του, τὴν εὐκὴ καὶ κατὰρα τῶν γονιῶν νὰ γυρίσει μὲ τόσα δολλάρια ὥστε νὰ γοράσουν ἓνα κομμάτι γῆς δικό τους. Ὑστερ' ἀπὸ 5-6 χρόνια γυρίζει μὲ τὸ ποσό, ἀγοράζουν τὸ χωράφι κ' ἐξαποστέλλουν τὸ μικρότερο ἀδερφό, σ' τὴν ἴδια ἡλικία καὶ μὲ τίς ἴδιες συθῆκες, σ' τὴν Ἀμερική. Ὅσο νὰ γυρίσει καὶ αὐτὸς, ὁ πρῶτος ἔχει ἐφτά συνήθως βουλγαράκια γεννημένα μέσα σ' τὰ στάχυα ἢ σ' τὸ μισοῖρι καὶ ποτισμένα μὲ τὸ ἰδανικὸ τοῦ παπὰ καὶ τοῦ πατέρα !

Γι' αὐτὸ βλέπουμε πῶς ἡ ἰδιοκτησία τῶν Βουλγάρων σ' τὴ Μακεδονία ἄρχισε μὲ τὴ μετανάστευση.

Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀμερικῆς, ἡ πρόοδος τῶν ἀνθρώπων μὲ τίς ἰδιότητες καὶ τοὺς οὐρανοξύστες δὲν μποροῦν νὰ σβύσουν τὴ νοσταλγία τους καὶ τὴν προσήλωση σ' τὰ παχιά Μακεδονικὰ χῶματα πού τοὺς ἔγιναν κούνια, γάλα, ἔρωτας, τάφος. Καὶ ξανάρχουνται μόνις μαζέψουν τὸ ὀρισμένο ποσὸ καὶ ἀγοράζουν χωράφια καὶ γεννοβολοῦν σ' τὰ στάχυα καὶ γίνονται ἓνα μὲ τὴ γῆ, τὴν κόκκινη, πού τώρα εἶναι πολὺκαρπη, γιὰ τὴν εἶναι δική τους !

Λιγοστοὶ, ἀσήμαντοι εἶναι ὅσοι δὲ γυρίζουν, κρατημένοι ἀπ' τίς μαργιολιές τῆς ξενιτιάς· ἡ μάζα, τὸ πλῆθος τὸ πολὺ, πάει κ' ἔρχεται σ' τὴν ἴδια πνευματικὴ κατάσταση, ὅμως μὲ ἀποκατάστασιν· μὲ γῆ δική τους !

Στὴν ἀγορὰ γαιῶν καὶ σ' τὴν ἀπέχτησιν ἰδιοκτησίας ἔρχονται τώρα καὶ τὰ τεχνητὰ μέσα, δηλ. οἱ ἐνέργειες τῆς Βουλγαρικῆς Κυβέρνησης μὲ χρηματικὲς συντρομέες καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς τῶν Τούρκων νὰ τὰ πουλήσουν.

Θέλει μιὰ οἰκογένεια νὰ πάρει ἓνα χτήμα ; τρομοκρατεῖ, βοηθώντας ὅλα τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα καὶ μάλιστα τοὺς κομιτατζήδες ἐπὶ 2-3 χρόνια, τὴν περιφέρεια τοῦ χτήματος, μὲ χίλιους τρόπους ποὺ ξέρουν αὐτοὶ ἐκβιαστικούς, ὥστε ἀναγκάζει τὸν ἰδιοχτὴ Μπέη νὰ τὸ πουλήσῃ γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ.

Αὐτὰ ἔκανε ἡ τρομοκρατία τους, ποὺ λυμαίνονταν τὴν ὑπαιθρὴ χώρα ἐπὶ τόσα χρόνια ! "Ἐνα εἶδος «λανθανούσης ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως». Φαίνονταν θεληματικὸ τὸ πούλημα, ἀλλὰ ἡ καρδιά τοῦ νοικοκύρη, τῷ ἔξω, ποὺ τὸ πουλοῦσε μίρ παρὰ !

Τὶ ἄλλο λοιπὸν μένει σ' ἓναν ἄνθρωπο φυσικὰ γεωργὸ ποὺ γίνεται ἰδιοχτὴς, ἀπὸ τὸ νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ καλλιερέσῃ τὰ χτήματά του ; "Ἐτσι ἔκαναν καὶ οἱ Βούλγαροι μὲ δουλιὰ πραγματικὰ θανάμαστή.

Γι' αὐτὸ γίνηκαν ἰδιοχτὴς· γι' αὐτὸ κατέχτησαν τοὺς κάμπους, γι' αὐτὸ —καὶ μὲ τὴ φυσικὴ ὁρμὴ τῆς φυλῆς τους ποὺ παντρεύονται στὰ 18 καὶ γεννοῦν ὡς στὰ 60 σὰν κουνέλια—κόντεψαν νὰ πνίξουν τὸν Ἑλληνισμό ποὺ ἀνέκαθεν εἶταν ἐκεῖ. Δὲν εἶναι τάχα φυσικὸ καὶ δυνατό, ἂν ἐξακολουθοῦσαν, ἔχι πολλά, 50 χρόνια ἀκόμα, οἱ πληθυσμοὶ τῆς Βέρροιας νάφταναν ὡς τὴ Ἑλασσώνα, δηλαδὴ ὡς τὴ Θεσσαλία ; Δὲ βλέπω τὸ ἀδύνατο ! "Ἀφοῦ πρὸ ἄλλα 50 χρόνια στὴ Σέρρες, Ντοϊράνη, καὶ σ' ὅλη τὴ Νότια Μακεδονία δὲν εὗρισκες Βούλγαρο μὲ τὸ κερὶ. Καὶ τώρα ; Τώρα ζητεῖστε νὰ μάθετε !

Καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ πεῖ κανεὶς, ἀνέγκουν στὸ παρελθὸν πιά· τώρα ἄλλαξαν οἱ ὁροι, οἱ ἐπιτυχίαι τοῦ πολέμου ἔλυσαν τὸ Μακεδονικὸ ζήτημα. "Οχι· ἔφεσαν τὸ Γεωργικὸ μένει ἄλυτο καὶ τὸ Μακεδονικὸ λυμένο δὲν εἶναι.

Τὸ ζήτημα τῆς Γῆς, εἶναι ζήτημα ἐθνικὸ, ζήτημα ὑπάρξεως, τὸ μόνον ζήτημα. Γῆ—Ζωή.

"Ἄς μ' ἔλεγον προδότη, γιατί θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀφίσουμε τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ, παρὰ γιὰ μιὰ δεκαετία μόνον νάφίσουμε τὸ γεωργικόν. Εἶναι τὸ πᾶν τώρα τὸ γεωργικόν ! "Ο κίνυνος τῆς Θεσσαλίας εἶναι τίποτα μπρὸς σὲ τοῦτον ἐδῶ !

Πῶς θὰ γίνῃ κατὰ ; Τί θὰ γίνῃ ; Λεπτομέρειες δὲν μπορῶ νὰ πῶ. Τὸ τελευταῖον συνέδριον — τὸ πιὸ σπουδαῖον ὡς τώρα δὲν μᾶς φώτισε σὲ τίποτα, τουλάχιστον ἐμένα ποὺ τὸ παρακολούθησα στὸ Βόλο. Ἡ ἐξέταση καὶ ἡ ἐρευνα τῶν ἀνωτέρω μᾶς φανερῶνουν δυὸ πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα θάποφύγουμε τὸν κίνυνον αὐτόν.

Πρῶτα ἡ ἀπόχτηση γῆς ἀπὸ γεωργούς καὶ ἡ καλλιτέρεψή τῆς γεωργίας, ποὺ εἶναι ἀκόμα στὸ στάδιο τῆς ἐποχῆς ἀμέσως μετὰ τὴν λιθικὴν, καὶ δευτέρα ἡ πύκνωση τοῦ πληθυσμοῦ.

Τώρα. Γι' αὐτὸ ποὺ λένε ἴσως μερικοὶ ὅτι ἄλλαξαν τὰ πράματα μὲ τοὺς πολέμους· δὲν ἄλλαξαν λοιπὸν καθόλου. "Ἄν ἔφυγαν οἱ Τούρκοι καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Μακεδονίας ἔγινεν Ἑλληνικὴ ἡ κατάσταση ἔμεινεν ἡ ἴδια. Φεύγει μονάχα ἡ ταραχὴ καὶ ὁ τρόμος ποὺ ἐμπόδιζαν τοὺς ἀγρότες καὶ γαιοχτῆμονες· τὰ χτήματα μένουν καὶ μάλιστα στοὺς ἰδίους ποὺ τᾶχανε ὡς τώρα, δηλαδὴ ἔχι σὲ Ἑλληνες. Δὲν μποροῦμε φυσικὰ σὰν ἐλεύθερο βασίλειον καὶ Συνταγματικὸ ποὺ εἴμαστε νὰ διώξουμε τοὺς ἰδιοχτῆς καὶ νάρπάξουμε τὰ χτήματά τους, οὔτε νάνεχτοῦμε πάλι ἀπ' τὴ βρόση μας νὰ παίρνουν ἄλλοι, ἐνῶ ἐμεῖς διψάμε. Πρέπει νὰ κάνουμε τοὺς Ἑλληνες γεωργούς ἰδιοχτῆς. Ἡ ἀδιαφορία τοῦ πρὸς τὴ γεωργία θὰ πάψῃ εὐθὺς ἅμα νοιώσῃ πῶς ὁ ἰδρώτας τοῦ χύνεται γιὰ δικὸ τοῦ χωράφι, πῶς τὸ χώμα ποὺ καλλιεργεῖ μὲ τόσα βάσανα εἶναι καὶ θὰ μέινει δικό του, ἔχι Ἑλληνικῶς δικό του μόνον, ἀλλὰ ἀτομικόν, πῶς ἀπ' αὐτὸ θὰ ζήσει καὶ θὰ ἰδεῖ ἡμέρες γλυκύτερες καὶ λαμπρότερες.

Αὐτὸς ποὺ ἀπὸ τὸ **φιλότιμο** δὲν πάει σκαφτιάς τοῦ ἄλλου καὶ ὑπερέτης τοῦ Μπέη, γιὰ τὸν ἑαυτό του, ποὺ θάναί ἀνεξάρτητος, θὰ γίνῃ σκυλιστὴ δουλιὰ. Θάγαπήσῃ τὴ γῆ, ἅμα θάχει· τὸ σπιτάκι του, ἔχι τὸ ἀνίλιον καὶ μουχλιασμένο τοῦ τσιφλικιοῦ, τὸν μπαξέ του καὶ τὰ σπιτικά του ζῶα, ποὺ θὰ τὸν κάνουν νὰ μὴ ζεῖ χτήνος μὲ ψωμί καλαμποκίσιο μόνον καὶ ἅμα ἀγαπήσῃ τὴ γῆ, συντελέστῃ τὸ πᾶν. "Ὅλα τὰ τσιφλίκια τὰ ἀπέραντα θὰ γίνονιν κεφαλοχώρια Ἑλληνικά.

Οἱ ἔρημοι κάμποι θὰ γεμίσουν ἀπὸ κόσμον καὶ τᾶλτρι δὲ θὰ σκουριάζει ἔστω καὶ ὑπόθετον ἂν εἶναι, νὰ θέλῃ πιότερον ἰδρῶτα καὶ λιγώτερα στρέμματα. Οἱ χιλιάδες πρόσφυγες καὶ ἄλλοι ἀπὸ μακρυνὲς γωνιὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, θὰ πυκνώσουν τὸν πληθυσμὸν τόσο ποὺ θάστράφτουν οἱ λόγχεις σὲ ὥρα ἀνάγκης στὸν ἥλιο πλιότερες ἀπὸ τοῦ κάμπου τὰ στάχυα.

Ἡ ἐργασία εἶναι Ἑθνικὴ καὶ Κοινωνικὴ. Οἰκονομολογικὴ καὶ Ἀνθρωπιστικὴ !

Τὰ γεωργικὰ μηχανήματα πρέπει νὰ μποῦν στὸν τόπον μας, νωρίς, τόσο νωρίς ὅσο εἶναι καιρὸς.

Καὶ τώρα θυμᾶμαι τοῦ γεροΣούρμπη τὰ λόγια σ' ἓνα χωριὸ σιμὰ στὴ Νιγρίτα, ποὺ μούλεγε ὅταν παραξενεύτηκα, γιατί αὐτὸς θέλει αὐτονομίῃ τῆς Μακεδονίας, ἐνῶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ γγόνια του τὴ θέλουν μόνον Ἑλληνικὴ καὶ ἄς πεθάνουν. — «Γιὰ νὰ μὴ ποτίζεσαι πάντα στὸ αἷμα, ὅπως νοιώθω ἐγὼ θὰ γίνεσαι. Γιατὶ θάθελα νὰ ἰδῶ ἀντὶ λόγχεις πιά, δρεπάνια καὶ ἀντὶς Εὐρωπαϊκὰ ντουφέκια, Εὐρωπαϊκὰ ἀλέτρια. "Ὅλο στρατώνες· ἐκεῖ ποὺ χρειάζονται σκο-

λειά νά μαθαίνουν τή γεωργία τὰ παιδιά. Κανόνες χιλιάδες, μηχανή νά σπέρνει τίποτα. Ταύτομομπιλία ἤθελα νά κουβαλάνε στάρι ἀπ' τάλωνια ἀντί ὀβίδες καί σφαίρες».

Καί βέβαια τοῦ ἀπάντησα πῶς ὅσα βλέπει θά φέρουν κεῖνο πού ἐπιθυμᾷ, ὅμως βλέπω, τὰ πρῶτα ναυξάνουν, ἐνῶ γιά τάλλα δέ γίνεται σκέψη... Καί ὁ κίντυνος δέν ἔλειψε· ζάρωσε μόνο· θά ξαναφανεῖ πάλι· καί θά δουλέψει πάλι σιγά μὰ σίγουρα !...

Πῶς καί ποιοί θά τὰ κάμουν δέν ξέρω· ξέρω μόνο πῶς πρέπει νά δοθοῦν χωράφια καί χρήματα στούς γεωργούς καί νά τοὺς κάνουν ἰδιοχτῆτες γιά νά μὴν εἶναι τὰ Μακεδονικά χιόματα ὑπὸ τὸ στέμμα τοῦ Βασιλιά μας ἀλλὰ νά τάχουν Τούρκοι καί Βουλγάροι.

Δέν ξέρω τότε γιατί εἶχανε κ' εἶναι ἡ Μακεδονία δική μας.....

Σαλονίκη 6. X. 13

Κ. ΜΕΓΑΡΗΣ

ΔΟΥΛΕΥΤΡΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΑΔΕΣ

Κάτι χρονικόβλια προχτές στίς ἐφημερίδες, κάτι χρονογραφήματα χτές σημάνανε τὸ μεγάλο καί τρομερὸ κίντυνο γιά τίς κυράδες. Οἱ Ρωμιοποῦλες ἐργάτισσες φτειάσανε σύλλογο. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀργήσανε λιγάκι, μὰ δέν πειράζει· καί τόσο. Φτάνει πούγινε κι ἄς ἔγινε κι ἀργά, κι ἄς ἔγινε μάλιστα ὅπως κι ἂν ἔγινε. Γιατί λένε τὰ φύλλα πῶς ὁ Σύλλογός τους εἶναι Σύλλογος **Ἀλληλοβοήθειας**. Ὁ-ὅμως ἐμεῖς ἐδῶ χαιρετάμε τὴν ἀρχή καί τίποτ' ἄλλο. Τάλλα θάρθουνε μόνο τους μὲ τὸν καιρὸ, γιατί φυσικὸ εἶναι νάρθουνε.

Μὰ κ' ἡ ἀρχή αὐτὴ μᾶς δίνει τὴν ἀφορμὴ νά χτυπήσουμε ἀπὸ τὴ χαρὰ μας τὰ χέρια ὅλοι μεῖς, καί μόνο μεῖς, ὅσοι νιώθουμε τὸν πόνο τῆς σκλαβιάς κατὰβῆθα, μόνο μεῖς πού δέ γυρίζουμε τὸ μάτι στὴ μοδιστρούλα καί στὴ δούλα παρὰ γιά νά τὸ κατεβάσουμε σὲ λίγο δακρυσμένο.

Σημέρωσε τέλος. Τὸ μεσημέρι δὲ θάργῃσει. Τὰ κορίτσια ξυπνήσανε. Σὲ λίγο θὰν τοὺς περάσει τὸ μαχμουρλίκι. Μὰ καί σὸ πρῶτο τέντωμα τῶν χειρῶν πού μὲ τὸ ξύπνημά τους κάμανε, δώσανε καί τὸν πρῶτο μπάτσο στίς κυράδες χωρὶς νά θέλουνε.

Μοναχές τους ξυπνήσανε, μοναχές τους φτειάσανε τὸ Σύλλογο. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος μπάτσος. Οἱ κυράδες οἱ μεγαλόσχημες, οἱ κυράδες πού φροντίσανε ὥς τὰ τώρα γιά τόσα πράγματα, οἱ κυράδες πού τρέξανε στίς φυλακές, στὰ νοσοκομεῖα, στὴν πόλεμο, πού φτειάσανε τόσους καί τόσους συλλόγους,

γιά τὴ ρεκλαμίσα τους πάντα — ἐξὸν ἀπὸ οὗδ' ἢ τρεῖς τὸ πολὺ — οἱ κυράδες αὐτὲς ποτὲ δὲ συλλογιστήκανε γιά τὴν Ἑλληνίδα δουλεύτρα, παρὰ μόνο ὅσες φορές θέλανε νά τὴν ἐκμεταλλευτοῦνε. Μὴ σὰς φαίνεται παράξενο οὕτε ὑπερβολικὸ αὐτὸ πού σὰς λέω. Νά τὸ Ἔργαστήριον τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν καί νά ὁ Σύλλογος γιά τὰ χειροτεχνήματα, πούχε φτειάσει ἡ Αἰδὴ Ἡζερτων. Τί νομίζετε πῶς γίνεται κεῖ μέσα ; Τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἐκμετάλλεψη. Οἱ κυράδες γίνονται μὰ χαρὰ προεδρίνες καί γραμματικίνες καί συμβουλίνες, κάνουνε τὴ ρεκλάμα τους, καί τὰ κορίτσια κ' οἱ γυναῖκες πού δουλεύουνε πλερώνονται ὅπως κι ὅζω καί λιγώτερο. Τὸ μόνο, πούχουνε ταχτική δουλειά. Μὰ μὴ ταντέλλα πού στοιχίζει τὰ μάτια καί τὰ πλεμόνια τοῦ κοριτσιοῦ πού τὴ φτειάνει, ταντέλλα πού πουλιέται 150—200 δραχμές, δὲ στοιχίζει στὸ Σύλλογο πιότερο ἀπὸ 20 δραχμές ἐργατικά.

Μὰ μήπως γυρίσανε ποτές τους οἱ **φύλάνθρωποι** αὐτὲς κυρίες νά ἰδοῦνε τί γίνεται στὰ ἐργοστάσια, πῶς ζοῦνε κεῖ μέσα τὰ κορίτσια καί πῶς χτικιάζουνε :

Μήπως ρωτήσανε ποτές νά μάθουνε πῶς ξεψυχοῦνε ἀπάνω στὸ φρέμα τους τὰ δυστυχισμένα γιά νά τοὺς φτειάσουνε τίς διάφορες μέδες καί γιά νά τοὺς καρψώσουνε μὲ χάρη τίς γαρνιτούρες τους ; Μαγκούρες γίνονται ἀπ' τὸ σκύψιμο κάτου ἀπ' τὴ λάμπα, σ' ἓνα δωμάτιο πού δὲ ζοῦνε πάνου ἀπὸ πέντε, κλεισμένα εἴκοσι καί τριάντα κορίτσια.

Πόσο πλερώνονται ; μὴ ρωτᾶτε. Εἶναι φραχτό. Ἡ κερά μοδίστρα τίς ἐκμεταλλεύεται αἰσχατά.

Ποτές λοιπὸν δὲ ρωτήσανε γι' αὐτὰ τὰ πράγματα οἱ **κυρίες**. Μὰ μήπως εἶναι ψέμμα πῶς τὰ μισοῦνε κι ὅλα καί τὰ τρώνε τὰ φτωχὰ κορίτσια αὐτὲς οἱ κυράδες. Νά γιά παράδειγμα οἱ δούλες τους. Ρωτᾶτε πῶς πλερώνονται καί πῶς ζοῦνε καί θά φρῖξετε. Πάνω ἀπὸ **μιά** δραχμὴ τὴν ἡμέρα δέν πλερώνεται καμμιά σὲ κανένα σπίτι. Κι ὅμως αὐτὲς εἶναι πού τίς βγάνουνε τίς κυρίες ἀσπροπρόσωπες. Αὐτὲς εἶναι πού τίς πλένουνε, αὐτὲς εἶναι πού τοὺς σφουγκαρίζουνε καί τοὺς σιδερώνουνε, αὐτὲς εἶναι πού ξεσκονίζουνε τὰ σπίτια καί τοὺς μαγειρεύουνε, αὐτὲς εἶναι πού τοὺς περιποιοῦνται καί τοὺς ἀνασταίνουν τὰ παιδιά.

Γιατί οἱ κυρίες ἔχουνε βλέψεις ἄλλο χέρι, ἄλλοτερο κατὰ τὴν ἰδέα τους ἀπ' ὅ,τι εἶχανε τῆς δούλας τους πρὶ νά γίνεῖ δούλα, τομάρι σεβρό, μπορεῖ καί κόκκαλα φιλντισένια. (Μὲ τὴ μούρλια τοῦ κόσμου δέν τὰ βγάνεις πέρα).

Γιατί οἱ κυρίες κοιμοῦνται ὥς τίς δέκα καί ξυπνοῦν γιά νά πάρουνε μπάλα τοὺς δρόμους καί τὰ